

DOZWOLONY UŻYTEK

W WYBRANYCH KRAJACH EUROPEJSKICH

Zakres dozwolonego użytku, zarówno prywatnego, jak i publicznego, jest w Polsce bardzo szeroki, jeśli porównać go z przepisami innych krajów Unii Europejskiej, na co zwracała uwagę polskiemu Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego międzynarodowa organizacja IFRRO – *International Federation of Reproduction Rights Organizations*. W Europie zazwyczaj ściśle precyzuje się granice dozwolonego użytku, co pozwala prawu autorskiemu tych krajów pozostać w zgodzie z konwencjami międzynarodowymi dotyczącymi ochrony praw własności intelektualnej.

Niemcy

W Niemczech, zgodnie z art. 53 prawa autorskiego (*Urheberrechtsgesetz*), przewidziane są trzy podstawowe formy dozwolonego użytku, które obejmują zarówno kopie wykonane osobiście, jak i zlecane:

użytek prywatny – dopuszczalne jest wykonanie pojedynczych kopii (*single copies, einzelne Vervielfältigungen*) dzieł, za pomocą dowolnej technologii, dla użytku prywatnego (osobistego) osób fizycznych, pod warunkiem, że nie służy to ani bezpośrednio, ani pośrednio celom zarobkowym, a także pod warunkiem, że do wykonania kopii nie został użyty egzemplarz pozyskany w sposób oczywisty niezgodnie z prawem,

inny użytek własny, obejmujący także osoby prawne, w ramach którego dopuszczalne jest wykonanie pojedynczych kopii dzieł:

- do własnego użytku naukowego, o ile jest to dozwolone i nie służy osiągnięciu celu zarobkowego (zawodowego),
- do celów archiwalnych, o ile jest to dozwolone i kopia pozyskiwana jest z oryginalnego nośnika, nie ma miejsca użytkowanie cyfrowe, a jedynie analogowe, a archiwum nie służy osiągnięciu – bezpośrednio ani pośrednio – celów zarobkowych oraz działa w interesie publicznym,
- niewielkich fragmentów opublikowanych dzieł,
- pojedynczych artykułów opublikowanych w czasopiśmie,
- całej książki lub czasopisma – tylko w przypadku dzieł wydrukowanych dwa lata przed sporządzeniem kopii,

użytek edukacyjny – dopuszczalne jest wykonanie kopii niewielkich fragmentów (*von kleinen Teilen*) opublikowanych utworów, opublikowanych utworów niewielkich rozmiarów w całości lub pojedynczych opublikowanych artykułów z gazet i czasopism, o ile dokonywanie tych kopii jest dozwolone, dla potrzeb:

- ilustrowania nauczania w szkołach, w niekomercyjnych instytucjach edukacyjnych, w tym w ramach szkolnictwa zawodowego, w ilości wystarczającej dla uczestników tych zajęć,
- przygotowania do egzaminów państwowych w szkołach, szkołach wyższych, niekomercyjnych instytucjach edukacyjnych, w odpowiedniej do tego celu ilości.

Przy czym zwielokrotnianie utworu przeznaczonego do użytku na zajęciach szkolnych jest dozwolone jedynie za wcześniejszą zgodą posiadacza praw autorskich.

Reasumując, w Niemczech kopiowanie nut oraz książek i czasopism w całości lub niemal w całości jest dozwolone tylko za zgodą posiadacza praw (o ile nie mamy do czynienia ze sporządzeniem notatek i przepisywaniem treści), chyba że chodzi o:

- sporządzanie kopii do własnego archiwum z oryginalnego egzemplarza,
- sporządzanie na własny użytek osobisty kopii dzieła wydanego nie później niż dwa lata przed momentem kopiowania.

Austria

Podobnie jak w Niemczech, zgodnie z austriackim prawem autorskim można wykonać kopię do własnego użytku osobistego na papierze, jak również na innym dowolnym nośniku, ale nie może ona być w żadnym razie przeznaczona do publicznego udostępniania i nie może służyć celom komercyjnym.

Austriacki wyjątek dozwolonego użytku nie daje możliwości kopiowania całych książek i czasopism, chyba że są przepisywane ręcznie lub nie występują już w sprzedaży (jedynie książkę *out-of-commerce* można zgodnie z prawem skopiować w całości na własny użytek osobisty). Poza tymi wyjątkami skopiowanie całej książki zawsze wymaga uprzedniej zgody posiadacza praw autorskich.

Ponadto szkoły i uniwersytety mogą sporządzać i rozpowszechniać wśród uczniów kopie w ilości odpowiedniej dla danej klasy lub grupy zajęciowej (**dozwolony użytek szkolny**), a na nośnikach innych niż analogowe tylko wtedy, gdy nie służy to celom komercyjnym. Uprawnienie to nie dotyczy jednak utworów, które są przeznaczone do użytku szkolnego lub uniwersyteckiego (podręczników, ćwiczeń itp.).

Wielka Brytania

Na podstawie *Copyright Designs and Patents Act* dozwolone jest jedynie skopiowanie części mniejszej niż zasadnicza (*not substantial*) chronionego utworu, a w pozostałych przypadkach odwołać się należy do odpowiedniego wyjątku od prawa autorskiego:

- 1) **niekomercyjne cele badawcze lub własne studia** – w ramach tego wyjątku można dokonywać pojedynczych kopii lub używać krótkich wyimków z dzieł literackich, dramatycznych, muzycznych, artystycznych, o ile służy to wyłącznie do badań o charakterze niezarobkowym, do własnych studiów lub odbywa się w ramach hobby. Zawsze należy ocenić granicę dozwolonego użytku przez odwołanie się do wpływu finansowego zakresu tego użytku na sytuację posiadacza praw autorskich. Użytek jest dopuszczalny tylko wtedy, gdy wpływ ten nie jest znaczny.
- 2) **nauczanie w instytucjach edukacyjnych** – w ramach zajęć szkolnych dozwolone jest wykonywanie „kopii”, ale nie kopii reprograficznych za pomocą kopiarki lub innego urządzenia – można jedynie udostępnić fragment dzieła uczniom na tablicy lub w prezentacji do przepisania, przerysowania, sporządzenia notatek.

Poza tym sporządzanie kopii przez instytucję edukacyjną na papierze lub w jakiegokolwiek innej formie w celach niekomercyjnych wymaga uzyskania licencji od właściwej brytyjskiej organizacji zbiorowego zarządzania – CLA (*Copyright Licensing Agency*), oferującej szeroki wachlarz licencji

dla szkół i specjalny portal informacyjny dla nauczycieli.

Inne wybrane kraje

Dozwolony użytek prywatny **we Włoszech** ma wyraźnie określone granice – skopiować można do 15% książki lub czasopisma (nie wlicza się ogłoszeń i reklam), z wyjątkiem nut, których kopiowanie jest wyłączone.

Osoba fizyczna może **na Słowacji** wykonać kopię dla prywatnego użytku, bez pośredniego lub bezpośredniego celu komercyjnego. Osoba fizyczna lub prawna może wykonać kopię na papierze za pomocą urządzenia reprograficznego za wyjątkiem m.in.: całych lub większej części utworów literackich, całych lub większej części utworów kartograficznych.

Na **Litwie** wolno wykonać pojedynczą kopię dla własnego użytku, tylko jeżeli nie służy to pośrednio lub bezpośrednio celowi komercyjnemu. Można kopiować artykuły lub inne krótkie utwory lub fragmenty utworów, pod warunkiem że ma to incydentalny charakter.

W **Danii** można wykonywać pojedyncze kopie, ale nie dla celów komercyjnych. Nie obejmuje to przypadków zlecenia innej osobie wykonywania kopii m.in. dzieł muzycznych, a także dzieł literackich, jeżeli osoba wykonująca kopię działa komercyjnie.

opracowała: Aleksandra Burba, specjalista ds. prawnych i windykacji